

การสำรวจการทำงานเด็กในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๑

๑.ความเป็นมา

สำนักงานสถิติแห่งชาติได้เริ่มดำเนินการสำรวจการทำงานของเด็กในประเทศไทย ครั้งแรกในปี ๒๕๕๘ มีเด็กอายุ ๕-๑๗ ปี ทั่วประเทศ ๑๐.๙ ล้านคน ส่วนใหญ่อยู่ในระบบการศึกษา แต่ยังมีเด็กบางส่วนที่ต้องเข้าสู่ตลาดแรงงานก่อนวัยอันควร เป็นเด็กที่ต้องทำงาน ๖.๙ แสนคน ในช่วงเวลาที่ผ่านมามีการเติบโตและการแข่งขันด้านอุตสาหกรรมทำให้ตลาดแรงงานระดับล่างขนาดเล็ก มีความต้องการจ้างแรงงานราคาถูกเพราะสามารถลดต้นทุนในการผลิต แรงงานต่างด้าวและแรงงานเด็กจึงสามารถสนองความต้องการของตลาดแรงงานราคาถูกได้ ส่งผลให้เกิดปัญหาการใช้แรงงานเด็กตามมา โดยปัจจุบันสถานการณ์การใช้แรงงานเด็กในประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลง มุมมองและทัศนคติของคนไทยที่มีต่อบทบาทเด็กเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก จึงจำเป็นต้องมีข้อมูลเพื่อสามารถติดตามสถานการณ์การทำงานของเด็กได้อย่างต่อเนื่อง

ประกอบกับประเทศไทยได้ให้สัตยาบันอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ ๑๘๒ ว่าด้วยการห้ามและการดำเนินการโดยทันทีเพื่อขจัดรูปแบบที่เลวร้ายที่สุดของการใช้แรงงานเด็ก เมื่อวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ และต้องมีการดำเนินการให้เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศในการขจัดการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย รวมถึงการปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักการและวัตถุประสงค์ของอนุสัญญาฯ ต้องมีการจัดทำแผนงานระดับชาติเพื่อเป็นกลไกการดำเนินงานดังกล่าว ซึ่งการจัดทำแผนระดับชาติ จำเป็นต้องมีข้อมูลพื้นฐานของสถานการณ์จริงภายในประเทศ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีข้อมูลที่น่าเชื่อถือในระดับประเทศจากแหล่งข้อมูลเดียวกัน อันจะส่งผลให้แต่ละหน่วยงานมีทิศทางการดำเนินงานไปในแนวเดียวกัน ประกอบกับประเทศไทยถูกจับตามองจากต่างประเทศในประเด็นปัญหาการใช้แรงงานเด็ก ตามรายงานสถานการณ์การใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย จัดทำโดยกระทรวงแรงงานสหรัฐอเมริกาที่มีการเผยแพร่เป็นประจำทุกปี ได้เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาของประเทศไทย หนึ่งในข้อเสนอแนะที่สำคัญคือ ขอให้ประเทศไทยดำเนินการสำรวจการทำงานของเด็กในระดับประเทศ นอกจากนี้ กระทรวงแรงงานสหรัฐอเมริกา ยังมีการจัดทำบัญชีรายชื่อสินค้าที่ผลิตจากการใช้แรงงานเด็ก แรงงานบังคับ โดยในบัญชีรายชื่อสินค้าที่มีเหตุผลให้เชื่อว่าผลิตโดยการใช้แรงงานเด็กและแรงงานบังคับ (List of Goods Produced by Child Labor or Forced Labor หรือ TVPRA List) จัดทำขึ้นภายใต้กฎหมาย Trafficking Victims Protection Reauthorization Act 2005 ทั้งนี้ List of Goods มีสินค้าไทยอยู่ในบัญชี ๕ รายการ คือ เครื่องนุ่งห่ม (แรงงานเด็ก) กุ้ง (แรงงานเด็กและแรงงานบังคับ) ปลา (แรงงานเด็ก) อ้อย (แรงงานบังคับ) และส้อม (แรงงานเด็ก)

สำนักคุ้มครองแรงงาน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ในฐานะหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงานเด็ก ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization; ILO) ในการพัฒนานโยบายและแผนระดับชาติเพื่อขจัดการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย (พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๖๓) เพื่อจัดทำโครงการสำรวจการทำงานของเด็กในประเทศไทย โดยขอความอนุเคราะห์ให้สำนักงานสถิติแห่งชาติเป็นผู้ดำเนินการโครงการฯ เนื่องจากสำนักงานสถิติแห่งชาติมีความพร้อมทั้งในด้านทรัพยากรบุคคล อุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้ ระเบียบวิธีการดำเนินงานที่ได้มาตรฐานสากล เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานการทำงานของเด็กทั่วประเทศ สามารถวิเคราะห์สถานการณ์แรงงานเด็ก แรงงานเด็กที่ทำงานอันตรายทั่วประเทศและการวางแผนการดำเนินงานแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับข้อมูลเพื่อสนับสนุนการเสนอขอลดถอนรายชื่อสินค้าไทยออกจากบัญชีรายชื่อสินค้าข้างต้น

๒. วัตถุประสงค์

๑. เพื่อสำรวจข้อมูลพื้นฐานการทำงานของเด็กราย ๕-๑๗ ปี ทั่วประเทศ
๒. เพื่อสามารถวิเคราะห์ถึงสถานการณ์แรงงานเด็ก แรงงานเด็กที่ทำงานอันตราย ทั่วประเทศ

๓. คุ้มครอง

ประชากรอายุ ๕ – ๑๗ ปี ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนส่วนบุคคลและครัวเรือนกลุ่มบุคคลประเภทคนงานที่อยู่ในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาลทุกจังหวัดทั่วประเทศ ยกเว้น ครัวเรือนชาวต่างประเทศที่ทำงานในสถานทูตหรือองค์กรระหว่างประเทศที่มีเอกสิทธิ์ทางการทูต

๔. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และคาบการปฏิบัติงาน

การสำรวจดำเนินการพร้อมกันทั่วประเทศ ระหว่างวันที่ ๑-๒๐ ของเดือนกรกฎาคม-กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๐ โดยใช้ครัวเรือนตัวอย่างเดียวกับโครงการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร มีครัวเรือนที่ตกเป็นตัวอย่างทั้งสิ้น ๘๓,๘๘๐ ครัวเรือน เป็นครัวเรือนตัวอย่างในกรุงเทพมหานคร ๔,๘๐๐ ครัวเรือน ในเขตเทศบาลอื่นๆ ๔๘,๙๖๐ ครัวเรือน และนอกเขตเทศบาล ๓๔,๙๒๐ ครัวเรือน สำหรับวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือน หรือสมาชิกในครัวเรือนที่ตกเป็นตัวอย่าง โดยพนักงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งมีประสบการณ์ในการสำรวจ ทั้งนี้ ในกรุงเทพมหานครใช้พนักงานทำการสัมภาษณ์ จำนวน ๔๔ คน ในจังหวัดอื่นๆ จำนวน ๘๓๐ คน

สำหรับแบบสอบถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ และบันทึกรายละเอียดของบุคคลที่อยู่ในข่ายการสำรวจโครงการนี้ ประกอบด้วยคำถาม ๗ ตอน ได้แก่

ตอนที่ ๑	ลักษณะทั่วไปของสมาชิกในครัวเรือน
ตอนที่ ๒	การศึกษา
ตอนที่ ๓	การทำงาน
ตอนที่ ๔	ความต้องการจะทำงานเพิ่ม
ตอนที่ ๕	รายได้
ตอนที่ ๖	การทำงานของเด็ก/แรงงานเด็ก
ตอนที่ ๗	ลักษณะครัวเรือน

๕. ประโยชน์

๑. ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานการทำงานของเด็กราย ๕ – ๑๗ ปี ทั่วประเทศ ในการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาแรงงานเด็กของประเทศไทย

๒. สามารถวัดผลความสำเร็จของนโยบายและการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อการจัดการกับปัญหาแรงงานเด็กได้

๓. หน่วยงานที่มีภารกิจด้านเด็ก อาทิ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงแรงงาน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด กระทรวงยุติธรรม กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข

๔. เป็นต้น มีฐานข้อมูลเดียวกันในการวางแผนการดำเนินงาน

๕. ปัญหาแรงงานเด็กได้รับการแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพ วัดผลการดำเนินงานได้ ข้อมูลสถิติที่ใช้ได้รับความยอมรับตามมาตรฐานระหว่างประเทศ

๖. ส่งผลให้ภาพลักษณ์สินค้าไทยในตลาดโลกดีขึ้น ไม่ถูกกีดกันทางการค้าในรูปแบบที่ไม่ใช่ภาษี